

รูปแบบการสวดมนต์ในศาสนาเชน นิกายทิษมพร:

กรณีศึกษา พิธีกรรมอภิเชกสันติรา拉 วัด เชน นิกายทิษมพร ศรีเมืองวีระ 1008

เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Prayer patterns in Jainism Digambara : A Case Study of the
AbhishekShantiDara Ritual Digamber Jain Temple Bang Rak District
Bangkok Thailand

ผศ.ดร.บุญวัดี มนตรีกุล ณ อยุธยา¹, ผศ.ดร.อาชว์ภูริชญ์ น้อมเนียน²

Assist. Prof. Dr.Boonwadee Montrikul Na Ayudhaya, Assist. Prof. Dr.Archphurich Nommian

^{1,2}ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Corresponding Author's Email: ¹montrikulb@gmail.com, ²banaras2009@gmail.com

บทคัดย่อ

รูปแบบการสวดมนต์ในศาสนาเชน นิกายทิษมพร: กรณีศึกษา พิธีกรรมอภิเชกสันติรา拉 วัด เชน ทิษมพร ศรีเมืองวีระ ๑๐๐๘ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบพิธีกรรมอภิเชกสันติรา拉 ในศาสนาเชน นิกายทิษมพร โดยได้อธิบายความสำคัญของการสวดมนต์ซึ่ง เป็นวิธีการที่ศาสนิกชนในศาสนาเชนและแต่ละศาสนาใช้ติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องสูง โดยพิธีกรรมจะมี องค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป เช่น การสวดมนต์แบบออกเสียง การสวดแบบในใจ การสวดเป็นท่านอง และ/หรือการมีตนตระเป็นส่วนหนึ่งของการสวดมนต์ รวมถึงอุปกรณ์และเครื่องแต่งกายของผู้ประกอบพิธี สำหรับรูปแบบการสวดมนต์ในพิธีกรรมอภิเชกสันติรา拉 วัด เชน นิกายทิษมพร ศรีเมืองวีระ ๑๐๐๘ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย พบว่า มีรูปแบบการสวดมนต์แบบมีพิธีการเป็นกิจวัตรประจำวันเวลาเช้าเวลา 07.30 น. เริ่มจากการแต่งกายของผู้ประกอบพิธีซึ่งจะต้องมาเปลี่ยนที่วัดโดยวัดเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้เป็นผ้าfin ยาวไว้สำหรับห่มและคลุมศีรษะสำหรับบุรุษเท่านั้น อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีมีเท่าน้ำสำหรับอัญเชิญปฏิมากรรมพระ ศาสนาฯ ระฆังไว้สำหรับประโคน แล้วนำไปใช้สำหรับการพัดวีหลังจากประกอบพิธีสรงน้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตลอดถึง\data สำหรับใส่อหารประเทมล์พิชเช่น ถ้ำ ข้าวสารเป็นต้น และเสียงสวดมนต์ที่ใช้ในพิธี และมี รูปแบบการสวดมนต์ ดังนี้ การขอร้องหรือการอ้อนวอน, การสวดมนต์เพื่อผู้อื่น, การสวดมนต์เพื่อสรรเสริญ, การสวดมนต์เพื่อแสดงความนิยมยกย่อง, การสวดมนต์เพื่อสั่งสอนหรือเพื่อการเรียนรู้และการสวดมนต์เพื่อทำ

พิธีให้สำเร็จ ประโยชน์จากการสวดมนต์ในพิธีกรรมอภิเบกษาสันติธรรมทำให้ผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีเกิดความรู้สึกแสดงความเคารพอย่างสูงสุดต่อพระศาสดาตีรังกร ทำให้เกิดสมาริเพราะทุกขั้นตอนของพิธีมีความสำคัญ ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีด้วยกันในหมู่นิยมชนชาวนะ เกิดสติปัญญาในการดำรงชีวิตประจำวันและเห็นประโยชน์ของการดำเนินชีวิตของตนและผู้อื่นตามหลักการของศาสนาเช่นที่พระศาสดาตีรังกรพระมหาวีระได้แสดงไว้ก่อนการเข้าสู่นิพพานว่า “คำสอนข้อแรก คือ อหิสาน เป็นสำคัญที่สุดในบรรดาคำสอนของเราทั้งหมด ต้องไม่ทำร้ายสิ่งที่มีชีวิตทางร่างกาย ทางวาจา และทางน้ำใจ อย่าฝ่าสัตว์ทั้งหลายเพื่ออาหารของตน อย่าล่าสัตตว์ อย่าอิ่งนกตกปลา อย่าฝ่าลิ้นยุ่ง แม้ว่ามันจะกัดกินเลือดเนื้อ ๆ ฯลฯ อย่าออกสังคม อย่าต่อสู้ศัตรู อย่ายำเยี้ยบพิชั่งใดๆ เพราะสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีวิญญาณ (เพราะแสดงความเป็นทุกข์) ทั้งสิ้น”

คำสำคัญ: ศาสนาเชน , การสวดมนต์, พิธีกรรม

Abstract

This article aims to study the pattern of the AbhishekShantiDara Ritual in Jainism by explaining the importance of prayer as a method in Jainism. Each religion has different ways to communicate with the sacred things. The rituals will have different elements, such as a phonetic prayer, chanting in the heart melody of chanting and/or having music as part of the prayer, including the equipment and costumes. The ceremonies are in the form of prayer in the AbhishekShantiDara ritual, Jain temple, Digamber sect, Sri Mahavira 1008, Bang Rak District, Bangkok, Thailand. The ceremonies start in the morning at 07.30 with the dress of prayer who must change at the temple. The temple prepares a long cloth for covering the head for men only. The equipment used in the ceremony is a pedestal for bringing the Tirathangkara image to be enshrined, cauldron for use in bathing ceremonies, and a clean cloth for cleaning the Tirathangkara's sculpture. Bells are used for fanfare and a whip used for fanning after the bathing ceremony, as well as a tray for holding grains such as beans, rice, etc. The sound of prayers used in the ceremony has a form of prayer: intercession or supplication, prayer for others, prayer for praise, prayer for teaching or for learning and prayer to complete the ceremony. The benefits of chanting in the AbhishekShantiDara Ritual make the worshipers and participants feel the utmost respect for the Tirathangkara and concentrate. Every step of the ceremony is important, creating the solidarity among the Jain people Gain wisdom in daily life and see the benefits of living one's life and others according to the principles of Jainism that the Prophet Tiratangkara Mahavira had stated before entering Nirvana that "The first teaching is Nonviolence is the most important of all our teachings. You must not

harm any living thing physically, verbally or with kindness. You must not kill animals for your own food, do not kill mosquito tongue even if it devours flesh, etc., do not go to war, do not fight the enemy, do not trample on any vegetation because all these things have spirits (because of showing suffering)"

Keywords: Jainism, prayer, ritual

1. บทนำ

ศาสนาปัจจุบันที่ยังคงสืบทอดโดยศาสนิกชนล้วนมีรูปแบบนับตั้งแต่ ประวัติความเป็นมาของศาสนา และศาสนา คัมภีร์สำคัญพร้อมหลักคำสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิธีชีวิตปกติได้และพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น รูปแบบเหล่านี้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้ศาสนิกชนบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนานั้น โดยเฉพาะพิธีกรรมสามารถที่จะรวมกลุ่มของศาสนิกชนเข้าร่วมกันได้ง่ายซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้วัฒนธรรมในทางศาสนาดังปรากฏมาในหนังสือ พิธีกรรมและประเพณี ของ กรรมการศาสนากรพระวัดวนธรรม (2552:1) กล่าวไว้ว่า “พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสืบ หรืออนzagทangที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายนี้ และมีกำลังใจ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรืออีกนัยหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรม ที่มุนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตามต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน ตามความเชื่อและความศรัทธาของตนเองในแต่ละศาสนา จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา” ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อได้ศึกษาความเป็นมาของศาสนาอย่างถ่องแท้ย่อมพบว่ามีพิธีกรรมเกี่ยวข้องร่วมด้วยเสมอ โดยบทความวิชาการนี้จะนำเสนอพิธีกรรมในศาสนาเชนที่ปรากฏบนเจดีย์ในสังคมไทยค่อนข้างน้อย เนื่องจากเหตุผลที่ว่าการเข้ามาของศาสนิกชนชาวเชนยังไม่เป็นที่แพร่หลาย อาจจะรู้จักได้ยินเพียงชื่อที่เคยปรากฏมาในตำราที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพราะพระศาสนาหาวีระ ติรังกรพระองค์ที่ 24 ศาสนาเชน ประสูติก่อนพระพุทธเจ้า จึงนับได้ว่าศาสนาทั้งสองเกิดขึ้นในระยะเวลาไม่ถึงกันตามบันทึกและมีลักษณะเหมือนกันคือปฏิเสธในคัมภีร์พระเวท ไม่ยอมรับในพระเจ้า และมองเห็นศักยภาพของบุคคลมีความเท่าเทียมกันด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถจากบุญชันเป็นอริยบุคคลได้ โดยพิธีกรรมที่จะนำเสนอ มีชื่อว่าอภิเชกสันติราชาซึ่งก่อนจะถึงพิธีกรรมดังกล่าวจะแสดงประวัติความเป็นมาของศาสนาเชน ประวัติของพระศาสนาหรือที่ศาสนิกชนเชนนิยมเรียกว่า ติรังกร รวมถึงหลักธรรมคำสอนพิธีกรรมอภิเชกสันติราชา และประวัติความเป็นมาของวัดเชน นิกายทิษมพร ศรีมหาวีระ 1008 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจไปร่วมพิธีกรรมดังกล่าวได้อย่างมีความถูกต้อง โดยจะลำดับความสำคัญเป็นหัวข้อต่อไป

2. ประวัติความเป็นมาของศาสนาเชน

ศาสนาเชนถืออุบัติขึ้นในชมพูทวีป เช่นเดียวกับศาสนา Hinu ศาสนาพุทธ ปัจจุบันคือสารารณรัฐอินเดีย คัมภีร์พระไตรปิฎกสามารถยืนยันได้ว่าศาสนาเชนมีอิทธิพลต่อความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวชุมพูทวีปมาก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้คงต้นพระศรีเมหโพธิ์ ดังปรากฏในสามัญผลสูตรซึ่งกล่าวถึงชื่อครูทั้ง 6 มีนามว่า ปูรณกัสสป, มักขลิโคศาลา, อชตเกสกัมพล, ปกุธกัจจายนะ, สัญชัยเวลภูรูปบุตร และนิครนถนาภูบุตร โดยในทางพระพุทธศาสนาเรียกพระนามศาสดาในศาสนาเชนว่า นิครนถนาภูบุตร ซึ่งสอดคล้องกับที่เสรียร พันธรังษี (2534:98) ได้กล่าวถึงศาสนาเชน ว่า “เกิดประมาณก่อน ค.ศ. 600 ปีหรือประมาณก่อน พ.ศ. 57 ปี” และประวัติของศาสดาในศาสนาเชนมีความคล้ายศาสดาในพระพุทธศาสนาตามที่เสรียร พันธรังษี (2534:98-99) กล่าวไว้ว่า “ผู้ประกาศลัทธิเชน ซึ่ง วรรคมาน หรือ มหาวีระ ท่านผู้นี้เป็นนักปฏิวัติสำคัญคนหนึ่งในจำนวนนักปฏิวัติศาสนาที่สำคัญของโลก ประวัติชีวิตของเจ้าลัทธิผู้นี้และวิธีการดำเนินการเผยแพร่ศาสนา ตลอดถึงข้อธรรมวินัยที่เป็นหลักใหญ่ๆ ที่มีอยู่ร่วมกัน ประพฤติและมีส่วนร่วมกับพระพุทธเจ้าสมณโคดม ศาสดาทั้งสองเป็นคนมีอายุรุ่นราคาวาเดียวกัน มีตระกูลเป็นเชื้อเจ้าด้วยกัน เมื่อคลอดจากครรภ์มารดา มหาวีระได้รับคำทำนายจากโทรจารย์เป็น 2 นัย เช่นเดียวกับคำทำนายที่สิทธัตถกุมาได้รับ”

ศาสนาเชนมีอัตลักษณ์อย่างเด่นชัดว่า เป็นศาสนาที่เน้นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต มีหลักการและหัวใจของหลักธรรมคำสอนคือ หลักห้องสมุด คือความไม่เบี่ยดเบี้ยน มีมุ่งมั่งเรื่องโลกและชีวิตทั้งบุรุษและสตรีว่า สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองไปสู่สภาวะสูงสุดได้ มีความเชื่อเรื่องการเรียนรู้ ความเกิด ความ死 และมีสวรรค์ เป็นรางวัลแห่งการกระทำดี พร้อมทั้งมีบทลงโทษสำหรับบุคคลที่ประพฤติชั่วและมีสิทธิ์หลุดพ้นจากสังสารวัฏคือการเข้าสู่涅槃หรืออนิพพานได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามศาสนาเชนมีความเห็นแตกต่างกับศาสนา Hinu แม้ว่าจะมีจุดกำเนิดที่ชมพูทวีปตามที่ ประสงค์ กิตตินันท์ชัย และลลิตา อิรวัฒนกุล (แปล). (2006:15) กล่าวว่า “ยกตัวอย่างเช่น ศาสนาเชนไม่เชื่อว่ามีอำนาจออกเหนือธรรมชาติซึ่งให้ผลลัพธ์แก่มนุษย์หากว่ามนุษย์ทำให้อำนาจออกเหนือธรรมชาตินั้น มีความพึงพอใจ ศาสนาเชนเชื่อว่าทุกสิ่งมีวิธีตนั้นสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ซึ่งขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามของการกระทำแต่ละบุคคลและการหลุดพ้นของวิญญาณ คำสั่งสอนของศาสนาเชนยังกล่าวไว้ว่าจารวัต และหลักความจริงพื้นฐานที่ว่าชีวะและสรรนั้นเป็นนิรันดร์ ไม่มีจุดกำเนิดหรือจุดสิ้นสุด ไม่มีผู้สร้างและไม่มีผู้ใดที่จะทำลายได้” ดังนั้นศาสนาที่เกิดขึ้นในอินเดียอันมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือการปฏิเสธในคัมภีร์พระเวท การไม่เชื่อในพระเจ้า คงมีเพียงศาสนาพุทธและศาสนาเชน จึงมีผู้เรียกสองศาสนาว่า แนวปฏิบัติของพระสมณะ และภายหลวงพระศาสนาตีรังกรพระมหาวีระสินพระชนม์ บรรดาเหล่าสาวกได้ตีความหลักคำสอนจนกลายเป็นนิกาย 2 นิกายได้แก่ นิกายทิมพ (เปลือยกาย) และนิกายเตวตัมพ (นุ่งผ้าสีขาว) ปัจจุบันทั้งสองนิกายยังมีผู้ให้ความเคารพเลื่อมใสทั้งในประเทศอินเดียและต่างประเทศ

3. ประวัติความเป็นมาของพระศาสตร์ตีรังกรพระมหาวีระ

ดังที่ได้กล่าวเบื้องต้นแล้วว่าศาสนาเชนและพระพุทธศาสนามีลักษณะแనะปฏิบัติของพระสมณะ แต่พบว่าพระศาสตร์ในศาสนาเชนถูกเรียกนามโดยศาสนิกชนเชนว่า “ตีรังกร” ซึ่งพื้น ดอกบัว (2545:234) กล่าวไว้ว่า “ตีรังกร หรือ ติตังกร แปลว่า ผู้กระทำซึ่งท่าพากไบสู่นิพพานอีกด้วย” ในมิติต้านความเชื่อของการเกิดขึ้นของพระศาสตร์ตีรังกรนั้น ศาสนิกชนชาวเชนเชื่อว่า โลกมนุษย์เกิดมานานแล้วมีด้วยกัน 2 รอบ คือ รอบเจริญ และ รอบเสื่อม ซึ่งสอดคล้องกับพื้น ดอกบัว(2545:231)ได้กล่าวว่า “รอบเจริญ เรียกว่า อุตสุรปนี คือทุกอย่างจะเริ่มจากเสื่อมหรือไม่ดี ค่อยพัฒนาไปหาความเจริญตามลำดับ เช่น อายุของคนและสัตว์ จะเพิ่มขึ้น ร่างกายจะใหญ่ขึ้น ตลอดทั้งคุณงามความดีจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่วนรอบเสื่อมเรียกว่า อุตสุรปนี ก็จะมีลักษณะตรงกันข้าม คือสิ่งแห่งเหลวไหลเมื่อเจริญถึงที่สุด ก็ค่อยๆเสื่อมลงตามลำดับ อายุของสรรพสัตว์จะลดลง ร่างกายจะเล็กลงตลอดทั้งคุณธรรมก็จะลดลง สำหรับโลกในยุคปัจจุบันจัดอยู่ในรอบเสื่อม ทุกอย่างจะเสื่อมลงทุกที กินแต่ละรอบจะมีศาสตร์ของศาสนาเชนมาอุปถัດในโลกถึง 24 พระองค์” ตีรังกรพระองค์แรกในศาสนาเชนมีพระนามว่า ฤ吉祥เทวะ หรือ อาทินาถภควัตต์ และจะขอกล่าวถึงรายพระนามทั้ง ๒๓ พระองค์จนครบจำนวนดังนี้

๑.อจิตนาถ	๒.สัมภวนนาถ	๓.อภินันท์นาถ	๔.สุมตินนาถ
๕.ปัทประภา	๖.สุพารศวนนาถ	๗.จันทรประภา	๘.ปุษาทันตะ
๙.ศีตานนาถ	๑๐.เศรษฐยันตนาถ	๑๑.วสุปุจยา	๑๒.วิมลนาถ
๑๓.อนันตนาถ	๑๔.ธรรมนาถ	๑๕.สันตินนาถ	๑๖.คันธุนาถ
๑๗.อรนาถ	๑๘.มลินนาถ	๑๙.มนีสุราทະ	๒๐.นามินนาถ
๒๑.เนมินนาถ	๒๒.ปรัชวนนาถ	๒๓.มหาวีระ	

สำหรับ พระมหาวีระมีประวัติตามที่ประสังค์ กิตตินันทชัย และลลิตา ถิรวัฒนกุล (แปล). (2006:19-20) กล่าวไว้ว่า “ศาสตร์มหาวีระเป็นตีรังกรองค์ที่ 24 และเป็นศาสตราองค์สุดท้ายในกลุ่มนี้ ท่านกำเนิดในวรรณகษัตริย์ มีนามว่าเจ้าชายวรธรรมานะ วรธรรมานะเป็นพระโอรสของพระเจ้าสิทธาราษ พระองค์ทรงเสวยความสุข ความสนุกสนาน และความเพลิดเพลินทางโลกีย์ แวดล้อมด้วยข้าท่าบริพารที่พร้อมปฏิบัติตามคำสั่ง แต่กราณั้นก็ตาม เมื่อพระองค์มีพระชนม์ได้ 30 พรรษาพระองค์ได้สละทิ้งราชสมบัติ พระราชวังและครอบครัว เสด็จออกบวชบำเพ็ญพรตเป็นสมณะ (ผู้สังบ) เพื่อแสวงหาทางออกจากความทุกข์ ความโศกเศร้า และความทุกข์ทรมานในชีวิตเพื่อตนเองและสัตว์โลก” ซึ่งสอดคล้องกับที่ เสฐียร พันธรังษี (2534:104) กล่าวไว้ว่า “ เมื่อได้สละความเป็นผู้ครองเรือนถือเพศเป็นนักพรต เที่ยวเร่ร่อนถืออากรณรงค์เป็นอาชีพ มหาวีระก็ประกอบวัตตจริยาของเพศใหม่ คือบำเพ็ญตัวเป็น “ผู้ขอ” จากมหาชนผู้เลื่อมใสในเพศของตน เมื่อเที่ยวไปพบหมู่คน และถึงประตูบ้านของชนทั้งหลาย มหาวีระถือภานะสำหรับใส่อาหารอันหนึ่ง ยื่นออกแสดงเครื่องหมายแห่งความเป็นผู้ขอ รับด้วยอาการสงบ ไม่เปล่งวาจา เมื่อพเนจรไปสู่ป่า ก็บริโภคผลไม้เป็นกำลังแก่การบำเพ็ญเพียร”

นับตั้งแต่เดี๋ยวก่อนจากพระราชนิรันดร์ 12 ปีได้บรรลุความรู้อย่างสูงสุด เป็นอรหันต์ เป็น “พระชนิช” หรือผู้ชนะตามความหมายของศาสนาเช่นและเริ่มเผยแพร่ประกาศศาสนารวมระยะเวลาที่ใช้สักวันสักวันอุบัติ 30 ปีเศษ โดยก่อนที่จะเข้าสู่นิรவัตติหรือนิพพาน มหาวีระได้เรียกเหล่าสาวกเข้ามาเพื่อรับมอบปัจฉิมโภวทัยพร้อมทั้งมอบโอกาสให้สอบคำสอนที่ส่งสัญดังที่เสรียร พันธรังษี (2534:107) กล่าวไว้ว่า “สาวกคนหนึ่งถามว่า “ในบรรดาคำสอนของพระชนิชทั้งหมด อะไรเป็นสำคัญที่สุด?” ศาสดาผู้นี้ตอบว่า “คำสอนข้อแรก คือ อหิงสา เป็นสำคัญที่สุดในบรรดาคำสอนของเราทั้งหมด” แล้วกล่าวต่อไปว่า “ต้องไม่ทำร้ายสิ่งที่มีชีวิตทางร่างกาย ทางวัว ทางน้ำ ใจ อย่าฝ่าสัตว์ทั้งหลายเพื่ออาหารของตน อย่าล่าสัตว์อย่างยิ่งกตกปลา อย่าฆ่าลินาย แม้ว่ามันจะดัดกินเลือดเนื้อ ฯลฯ อย่าออกสกปรก อย่าต่อสู้ตڑ อย่าฆ่าเหยียบพืชผักใดๆ เพราะสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีวิญญาณ (พระแสดงความเป็นทุกข์) ทั้งสิ้น รุ่งขึ้นเช้า ศาสดามหาวีระกี้เข้าถึงชั่งนิพพาน” และเป็นการสิ้นสุดพระตรีรังกรในศาสนาเช่น

4. หลักธรรมคำสอนในศาสนาเช่น

หลักธรรมคำสอนในศาสนาเช่นนั้นมีความลุ่มลึกจำต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจโดยไตร่ตรอง แต่โดยหลักการสูงสุดซึ่งเป็นคำสอนที่รวมรวมคำสอนทั้งหลายไว้กันไว้คือพระปัจฉิมวาระของพระตรีรังกรมหาวีระที่ได้ประทานแก่สาวกทั้งหลายไว้โดยมีเรื่องราวที่น่าสนใจดังที่ จำนวน 10 ตอน ของพระเรศรี ได้แปลไว้ในปัจจุบัน ที่ พระเพลินอินเดีย เล่ม 1 ภาค 1-4 (2540:66-67) ดังนี้ “วีรบุรุษแห่งการธรรมานตนเองและการควบคุมตนเอง การที่จะถึงชั่งความพ้นทุกข์ได้นั้น มนุษย์จะต้องไม่มีบากပอด้วยสิ่งเชิง และเพื่อที่จะได้บรรลุถึงความบริสุทธิ์สมบูรณ์ เช่นนั้น เขาจะต้องบวชเป็นพระในศาสนาเช่น ความดีของเขางจะต้องเป็นในทำองเช่นว่า เขาจะต้องไม่เหยียบแมลงที่เดินข้ามทางที่เขาเดินไปแม้ด้วยบังเอิญ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการเบียดเบียนเช่นนั้น พระ เช่นมักจะถือไม้กวาดขันนกเพื่อใช้กวาดพื้นที่เขาจะนั่งหรือเดินไป ข้อความต่อไปนี้ซึ่งเป็นตัวอย่างคำสอนเหล่านี้ได้มาจาก “สูตรกุตตาค” (หนังสือว่าด้วยสูตรต่างๆ) (จาก สูตรกุตตาค, 1.2.1, 10-14 อ้างในจำนวน ของพระเรศรี) ถูกอุบัติความชั่วเสียติด พระรชีวิตจะต้องถึงชั่งที่สุดด้วยกันทั้งนั้น มนุษย์ที่เงี่ยและควบคุมตัวไม่ได้เท่านั้นที่จะคงลงไปสู่นิสัยที่ชอบสนุกสนาน จะมีชีวิตอยู่ด้วยความพยาภยและควบคุมตนเอง เพราะทางที่ข้ามยากก็คือทางที่เต็มไปด้วยแมลง งบปฏิบัติตามกฎที่ท่านตรีรังกรทั้งหลายได้ประกาศแล้วจริงๆเดิม ท่านตรีรังกรทั้งหลายเป็นผู้ไม่เมี้ยดมั่นและมีความพากเพียร ปราบความโกรธและความกลัวได้หมดสิ้น ท่านไม่เคยฆ่าสิ่งที่มีชีวิตเลย ท่านเลิกทำบาปและมีความสุข “ไม่ใช่เราเท่านั้นที่เป็นผู้เดือดร้อน สิ่งทั้งปวงในจักรวาลก็เดือดร้อนด้วยเหมือนกัน!” ดังนั้น มนุษย์เราควรคิด และควรอดทน ไม่ควรเปิดช่องให้แก่กิเลสตัณหา สมณะควรอดอาหารทำด้วยให้พอเมื่อئอนปุ่นเก่าๆ ที่จะเทาจากกำแพงฉันนั้นและสมณะไม่ควรทำร้ายอะไรเลย นี้เป็นกฎที่บัญฑิตได้สอนไว้”

ถึงอย่างไรก็ตามหลักคำสอนทั้งปวงเมื่อสรุปให้ย่นย่อลง ธรรมะอันมีนามว่า “อหิงสา” ย่อมมีความโดยเด่นเป็นที่สุดแห่งธรรมะทั้งปวง โดยมีแสดงไว้ตามที่ประสังค์ กิตตินันทชัย และลิตตา ติรัตนกุล (แปล). (2006:40) กล่าวถึงหลักมหายา婆特 5 ดังนี้

อหิงสา คือ การไม่เบียดเบี้ยนทำร้ายสิ่งมีชีวิตอื่น

สัตยะ คือ ความจริง ได้แก่การพูดแต่ความสัตย์จริง และเป็นความสัตย์ที่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง

การไม่ลักขโมย การไม่ลักทรัพย์ คือการไม่เอาของผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาต

พระธรรมจรรยา คือ การไม่หมกมุ่นในการ

อปิริคหะ คือ การไม่ครอบครอง คือ การปล่อยวางจากการยึดมั่นถือมั่นจากสิ่งของและผู้คน

นอกจากนี้ได้แสดงว่าหลักธรรมคำสอนในศาสนาเชนต้องไม่ละเลย หลัก ๓ อ. ได้แก่ อหิงสา โณกาฬ และ อปิริคหะ โดยอหิงสา และโโนกาฬได้แสดงทั้งในรูปของความรู้และการนำไปปฏิบัติตามที่ประสังค์ กิตติ นันทชัย และลลิตา ถิรวัฒนกุล (แปล). (2006:41) แสดงไว้ว่าดังนี้ “อหิงสา (ความเมตตากรุณา การไม่ใช้ความรุนแรง) อหิงสาในความหมายเชิงบวก หมายถึง ความห่วงใยสรรพชีวิต และการร่วมแบ่งปัน และสำนึกที่จะปกป้องดูแลสรรพสัตว์ เรามีชีวิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้มีชีวิต หลักอหิงสาเป็นหลักที่ศาสนิกชนเชนได้ปฏิบัติมิใช่ เพื่อประโยชน์แก่ตนแต่เป็นประโยชน์เพื่อสิ่งแวดล้อม ในคัมภีร์ได้กล่าวว่าอย่าทำร้ายกดซี่ กักซังประทุษร้าย ดูถูก ธรรมานหรือฆ่าสิ่งมีชีวิตอื่นทั้งพืชและผักสิ่งอื่นๆ คำสอนในหลักการอหิงสาไม่ใช่ให้เราหลีกเลี่ยงความรุนแรง ทางกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงหลีกเลี่ยงความรุนแรงทางใจ อหิงสาสังหมายถึง ความห่วงใยที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติเพื่อสัตว์โลกและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ คัมภีร์ศาสนาเชนอธิบายว่าเจตนาที่จะเบียดเบี้ยนทำร้ายและการขาดความเมตตาเป็นสาเหตุให้การกระทำนั้นๆ ได้ซึ่อว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงและเบียดเบี้ยน

ส่วนโโนกาฬเป็นหลักคำสอนให้หยุดความรุนแรงทั้งทางความคิดตลอดถึงคำพูดตามที่ ประสังค์ กิตติ นันทชัย และลลิตา ถิรวัฒนกุล (แปล). (2006:40-41) แสดงไว้ว่า “หลักการโโนกาฬ หมายถึง การยอมรับ ทุกคนทุกทรงคติที่สอดคล้องกับความจริงและไม่ได้ปฏิเสธความคิดใดความคิดหนึ่ง หลักการนี้นำไปสู่ความจริงเชิงสัมพัทธ์หรือหลักปรัชญาส yayathā โดยอธิบายว่าความจริงมีหลายทรงคติ (นายะ) ความจริงอาจเป็นจริงในแบบมุ่งหนึ่ง แต่อาจชวนสังสัยว่าเป็นจริงในอีกแบบมุ่งหนึ่งหรือไม่ เราไม่อาจเข้าถึงความจริงสัมบูรณ์ได้ด้วยทรงคติใดทรงคติหนึ่ง ความจริงสัมบูรณ์ คือ ความจริงหลายๆความจริงของแต่ละคนที่มีทรงคติที่ต่างกัน และความจริงในทรงคติเหล่านี้ดูจะขัดแย้งกันอีกด้วย”

ดังนั้นคำสอนเรื่อง อหิงสา และ โโนกาฬ เป็นหลักการที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อคู่ตรวงข้ามกันกับตัวเราทั้ง การแสดงออกทางความคิดและทางว่าจันน์เอง ด้วยเหตุผลนี้ทรงคติของศาสนิกชนเชนถือว่าได้ทำหน้าที่ตามที่พระศาสดาได้ประทานแนวทางไว้คือทั้งไม่ฆ่าเอลงและไม่ใช่ให้ผู้อื่นฆ่า แม้ว่าผู้อื่นจะฆ่าโดยมีเหตุผลมากเพียงใดก็แล้วแต่ก็จะไม่แสดงท่าทีทั้งความคิดและว่าจันน์อไปเพื่อทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความรู้สึกไม่ดีทางใจ คำสอนในศาสนาเชนจึงลึกซึ้งสำหรับผู้เรียกตนเองว่า “เชน” แปลว่า ผู้ชนะกิเลสในใจของตนเองดังที่ ประสังค์ กิตติ นันทชัย และลลิตา ถิรวัฒนกุล (แปล). (2006:13) กล่าวถึงบทสรุปประทานอภัยไว้ว่า “ขามเมิ สวะชีเว สวะ ชีวा ขมตุ เม มิตติ เม สวะภูเษสุ เวรมะเวร์ มฉั่ม ข้าพเจ้าให้อภัยแก่ทุกสรรพสิ่งชีวิต ขอให้สรรพสิ่งชีวิตได้โปรดยกโทษให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด ข้าพเจ้าขอเป็นมิตรกับทุกสรรพสิ่ง ข้าพเจ้าไม่ขอเป็นศัตรูกับผู้ใด”

5. รูปแบบการสวดมนต์

การสวดมนต์เป็นวิธีการที่ศาสนิกชนในแต่ละศาสนาใช้ติดต่อกันมาเป็นสูง โดยวิธีการใช้เสียงทั้งระดับคุ่ยและดัง สำหรับบางศาสนาจะมีเครื่องดนตรีประกอบพิธีสวดมนต์ด้วย ตลอดจนถึงการสวดมนต์แบบคนเดียวและเป็นหน่วยคณะเพื่อสร้างความพร้อมเพรียง จนเราอาจกล่าวได้ว่าคุณค่าการสวดมนต์ในศาสนาได้ก่อวายกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิทักษ์ สิริฤทธิ์ (2555:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาไว้เคราะห์เรื่อง “การวิเคราะห์มูลค่าและหลักคำสอนในการสวดมนต์ในทางพระพุทธศาสนา เกรวะและการละหมาดในศาสนาอิสลาม” กล่าวว่า “การละหมาดเป็นศาสนา กิจสำคัญที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนที่บรรลุถึงวัยเป็นผู้ใหญ่จะต้องปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งที่เป็นข้อบังคับและไม่เป็นข้อบังคับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันความศรัทธาต่ออัลลอห์ผู้สร้างทุกสรรพสิ่ง เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรักคุณต่อพระองค์ เป็นการแสดงออกถึงการอนุบัติอ่อนมนุษย์ เป็นการแสดงออกถึงการฝึกอบรมมุสลิมให้พร้อมที่จะน้อมรับคำบัญชาอื่น ๆ ของพระเป็นเจ้ามาปฏิบัติ ดังนั้น การละหมาดเป็นเสาหลักสำคัญของอิสลามที่ท่าน นบี ทุกคนล้วนปฏิบัติและกำชับผู้ศรัทธาให้ปฏิบัติ เพราะการละหมาดเป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าซึ่งจะมีผลทำให้มนุษย์ได้รับความดีตามทางศีลธรรมและถูกทำลายในที่สุด การสวดมนต์และการละหมาดนำไปได้ว่าเป็นเครื่องแสดงลักษณะสำคัญพื้นฐานของศาสนาในฐานะพิธีกรรมอันเป็นฐานะของศาสนา ที่ยังคงประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม ศีลธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม และการดำรงรักษาศาสนาและสังคมผู้นับถือศาสนาเอาไว้” สำหรับการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา พระครูโกศลวิริยกิจ (2555:3) กล่าวว่า “ความยิ่งใหญ่ของการสวดมนต์ หนังสือทำวัตรสวดมนต์ จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา เป็นธรรมทานและสืบทอดพระพุทธศาสนา มีพลังเสริมส่งความเจริญรุ่งเรือง มีอานิสงค์เป็นนักประชัญ เพื่อเจริญธรรมฐานวิปัสสนา พัฒนาจิตใจให้มีความสงบ สุขกายสุขใจ มีปัญญาพิจารณาปัญหาชีวิต ให้ทำความสงบสุขของชีวิต อบรมขัดเกลาจิตใจให้สะอาด สวยงาม มีสติความระลึกได้ สมปัญญาธูรูปตัวอยู่เสมอว่า ทำผิดทำถูก ทำสิ่งใดที่ผิดต้องแก้ไขเพื่อทำให้ถูกทางศีลธรรม และจะมีความสุขที่แท้จริง ไม่ผิดหวังในชีวิต เพราะมีธรรมที่เกิดจากตนเอง”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวรูปแบบการสวดมนต์ซึ่งถูกผนวกไปด้วยบริบททางวัฒนธรรมที่ศาสนานั้นๆ เผยแพร่ ไปถึงทำให้การสวดมนต์ของศาสนิกชนมีวัตถุประสงค์หลายอย่างที่หลากหลายและเป็นกิจกรรมของมนุษยชาติ เท่านั้น ดังพอสรุปรูปแบบการสวดมนต์ตามวัตถุประสงค์ตามที่ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2549) ได้อธิบายไว้ ในหนังสือพิธีกรรมในศาสนาจำนวน 9 ข้อ ได้แก่

1. การร้องขอหรือการอ้อนวอน (Petition)
2. การสวดมนต์เพื่อสารภาพ (Confession)
3. การสวดมนต์เพื่อผู้อื่น (Intercession)
4. การสวดมนต์เพื่อสรรเสริญและขอบคุณ (Praise and thanks-giving)
5. การสวดมนต์เพื่อสรรเสริญ (Praise)
6. การสวดมนต์เพื่อแสดงความนิยมยกย่อง (Adoration)

7. การสวดมนต์เพื่อการสั่งสอนหรือเพื่อการเรียนรู้ (Teaching)
8. การสวดมนต์เพื่อเข้ารวมกับพระเจ้า (Unitative: mystical union or ecstasy)
9. การสวดมนต์เพื่อทำพิธีให้สำเร็จ (Prayer for the Completion of the rite)

รูปแบบการสวดมนต์ดังกล่าวนั้นขึ้นอยู่กับพิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญซึ่งผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมกราบทามพิธีย่อมทราบและเป็นธรรมเนียมการปฏิบัติเพื่อบรลุเป้าหมายร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2549:132) กล่าวไว้ว่า “การสวดมนต์ด้วยจิตใจเป็นสมบัติของมนุษยชาติ ไม่ผูกของว่าเป็นของศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะ ศาสนาในทุกศาสนาสวดมนต์จากขั้นบປะไปขั้นสูง การสวดมนต์ในศาสนาต่างๆอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกับในศาสนาอื่นบ้าง แต่สิ่งที่ดีที่สุดก็คือการสวดมนต์ช่วยเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ที่สวด บางครั้งอาจจะเสริมกำลังใจและให้ความรู้ที่ลึกซึ้งแก่มนุษย์ยิ่งกว่าเสียงปลوبใจของเพื่อนมนุษย์ ด้วยกันด้วยซ้ำ และเมื่อถึงนาทีสุดท้ายเมื่อเราใกล้จะถึงเวลาที่จะถอดเสื้อตัวเก่าแขะออกจากร่างอันเก่าคร่าร่างนี้ไป เสียงสวดมนต์ที่ยังก้องอยู่ในโสตประสาทของเราเนื่องจากการสวดช้าๆมาบับเป็นสิบปี ก็จะนำทางให้ดูงดงามของเราไปเกิดในที่อันเงียบ หรือไม่ต้องไปเกิดเลยถ้าหากเราฝึกจิตของเรามาด้วยการสวดมนต์และการนั่งสมาธิ Kavanaugh เป็นอย่างดีแล้ว”

6. ประวัติความเป็นมาของวัดเชน นิกายทิษมพร ศรีมหาเวระ 1008 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์คุณปราโมทย์ เชน (Pramod Jain) ได้รับคำอธิบายถึงการมาตั้งถิ่นฐานของศาสนาในประเทศไทย ดังนี้ ศาสนาเชนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 10 ปีแล้วและในปัจจุบันอยู่ครอบครัวผู้บับนถือศาสนาเชนอยู่ประมาณ 600 ครอบครัว แบ่งเป็นครอบครัวที่บ้านถือนิกายทิษมพร 100 ครอบครัว และที่เหลือเป็นนิกายเศวตัมพร ชาวเชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ รวมถึงด้านเทคโนโลยีและการบัญชีอีกด้วย สำหรับศาสนสถานวัดเชนทิษมพรอุบัติขึ้นโดยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้เป็นบุญสถานประกอบพิธีกรรมในทางศาสนา โดยมีศรีนิรเมล กุมาร ชี เสธี (Shri Nirmal Kumar Ji Sethi) ประธานคณะกรรมการบริหาร All India Digamber Jain Mahasabha เป็นผู้ให้การสนับสนุนและเกิดการจัดตั้งสมาคม Digamber Jain Federation เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2550 ภายหลังคณะกรรมการสมาคมจึงได้รับรวมทุนทรัพย์ซึ่งจากการพานิชย์ 3 ชั้น เลขที่ 143/3 ซอยพุทธอโศก กรุงเทพมหานคร โดยอาคารดังกล่าวมีพื้นที่ชั้นล่างสำหรับต้อนรับผู้มาเยือน โดยมีตู้เก็บของสัมภาระพร้อมกุญแจไว้บริการเนื่องจากไม่อนุญาตให้นำเครื่องประดับที่มีความเกี่ยวข้องกับหนังสัตว์ทุกชนิดขึ้นสู่บริเวณโถงชั้น 2 ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญมากเนื่องจากเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพของพระตรัสรังกรที่ได้อัญเชิญมาจากประเทศอินเดีย และมีหนังสือสำหรับผู้สนใจตลอดจนถึงอุปกรณ์สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับชั้น 3 เป็นห้องพักของผู้ดูแลศาสนสถานแห่งนี้ซึ่งไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าไปได้ กิจกรรมของสมาคมนักหนែนจากเป็นสถานที่กราบทามพิธีกรรมทางศาสนาแล้วยังเป็นสถานที่พับประพุตดุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสำหรับศาสนาเชนชาวเชนและศาสนาอื่นโดยมีเวลาเปิดปิดตามที่สมาคมกำหนดไว้ รวมไปถึงกิจกรรมที่เป็นจิตสาธารณะเช่น การร่วมໄ gereวิวจาก

โรงเรียนสัตว์, การบริจาคเงินสักวันที่ อุปกรณ์ทางการแพทย์ให้แก่เด็กผู้ด้อยโอกาสและคนผู้สูงอายุ, การร่วมบริจาคลิขิตเพื่อนน้อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการให้ทุนการศึกษาสำหรับนักวิชาการชาวไทยที่สนใจไปเรียนรู้ศาสนาเชนในประเทศไทยเดียว เป็นต้น

7. รูปแบบการสวดมนต์ในพิธีกรรมอภิเษกสันติธารา วัด เช่น นิกายทิฆัมพร ศรีมหาเวร 1008 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

พิธีกรรมอภิเษกสันติธารา หรือ พิธีชลบุชา เป็นพิธีกรรมช่วงเวลาเช้าเริ่มในเวลา 07.30 น. ผู้เขียน (พร้อมคณะ) ได้รับอนุญาตให้เข้าไปสังเกตุการณ์แบบมีส่วนร่วมนับตั้งแต่การpubประสนทนา กับผู้ประกอบพิธีกรรมคือบุรุษ 2 ท่าน โดยเมื่อมาถึงยังวัดเชนทิฆัมพรแล้วจะมีการทักทายด้วยคำว่า “ใจจิเนนดรา” หรือหากพูดแบบเร็วจะออกเสียงว่า “ใจจิเนน” เมื่อได้สอบถามถึงความหมายพบว่า เป็นการทักทายของศาสนาเชน เช่นแปลว่า “ข้าพเจ้าขออนมัสการจิตวิญญาณของท่าน” บุรุษจะเข้าไปยังห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าโดยนำผ้าฝ้ายมาใส่ เหลือองมานุ่งแบบโคลี(โจรกรรม) และมีผ้าคลุมสีเหลืองไว้ปกปิดร่างกายส่วนบน จากนั้นเมื่อถึงทางเข้าชั้น 2 จะมีการสั่นระฆัง พร้อมทั้งมีจุดบริการสำหรับน้ำผึ้งไม้หอมสีเหลืองนำมาจุดไว้ตรงกลางหน้าปาก สำหรับบริเวณแท่นบูชาจะมีภาชนะที่ทำด้วยเงินมีน้ำสะอาดดอยู่หลายโถด้วยกัน เมื่อบุรุษ 2 ท่านพร้อมแล้วจึงได้เริ่มประกอบพิธีกรรม โดยบทแรกมีเชื่อว่า โนกร มัณฑรา หรือ นวกร มัณฑรา เป็นบทสารายายที่สำคัญของศาสนาเชนทั้งนิกายทิฆัมพรและเตวตัมพร บทสวดมนต์เริ่มต้นด้วยคำว่า นะโม อะระหันตานัม นะโม สิทธานัม นะโม อริยานัม นะโม อุปัชฌานัม นะโม โล耶 สัพพะสาหันม บทสวดมนต์นี้เป็นการนำเข้าสู่บทสวดมนต์อื่นๆต่อไป โดยสรุปว่าเป็นการกล่าวถึงพระนามของตีรังกรพระองค์ต่างๆ จนถึงพิธีกรรมอภิเษกสันติธาราที่บุรุษจะนำผ้าที่คลุมตัวมาคลุมศีรษะพร้อมทั้งนำหม้อน้ำไปสูบน้ำด้วยตัวเอง จึงมีการถวายบุญต่อตีรังกรบุปผาโดยมีผ้าห่อหุ้มไว้บริเวณฐานเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำที่สูบหดลงบนพื้น โดยมีการสารายายบทสวดมนต์ต่างๆพร้อมทั้งการตระฆังให้เกิดเสียงดังตลอดช่วงระยะเวลาของการสรงน้ำซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวจะผลักกันทำ โดยผ้าที่ถูกห่อหุ้มด้วยน้ำจะถูกนำมาบีบลงในหม้อเงินไว้ จนเมื่อพิธีกรรมสรงน้ำองค์ตีรังกรครบแล้ว จึงนำผลไม้แห้งประกอบด้วยข้าวสาร เมล็ดอัลมอนด์ เป็นต้น มาถวายแด่องค์ตีรังกร และในช่วงสุดท้ายของพิธีกรรมบุรุษทั้ง 2 จะนำแสร้มปีดถวายองค์ตีรังกรเป็นการเสริจสิ่นพิธีดังกล่าวใช้ระยะเวลาประมาณ 30-40 นาที เมื่อเสริจสิ่นพิธีกรรม บุรุษท่านหนึ่งจะนำน้ำที่ผ่านการสรงพระตีรังกรมาrin ใส่มือของผู้เข้าร่วมพิธี โดยน้ำดังกล่าวถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์จึงควรนำมาสัมผัสน์บูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล พิธีกรรมดังกล่าวมีรูปแบบการสวดมนต์ที่นำสนใจเนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่พบได้ในทุกศาสนาซึ่งสอดคล้องกับศาสตราราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2549:57) ได้กล่าวไว้ว่า “ธรรมชาติของการบูชาไม่หลักอยู่ว่ามีโลกที่ศักดิ์สิทธิ์และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (sacred) อยู่เหนือโลกธรรมดาสามัญ (profane) ของเรารى้นไป ธรรมดาโลกสองโลกนี้จะอยู่ต่างหากจากกัน ไม่มีวันประสบพบกันได้ แต่หากเรากระทำการบูชา (worship) เราจะสามารถถือสารติดต่อ กับโลกอันศักดิ์สิทธิ์ได้ คำขอร้องของเราก็จะไปถึงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจักโปรดปราน”

8. การวิเคราะห์พิธีกรรมอภิเบกษาสันติราชา

การวิเคราะห์พิธีกรรมอภิเบกษาสันติราชาซึ่งเป็นกรณีศึกษาในบทความเรื่องรูปแบบการสวดมนต์ในศาสนานาชน นิกายทิมมพร: กรณีศึกษา พิธีกรรมอภิเบกษาสันติราชา วัดเซนทิมมพร ศรีเมืองหารี 1008 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย มีข้อสรุปดังนี้ รูปแบบการสวดมนต์มีลักษณะเฉพาะสำหรับศาสนิกชนชาวเชนที่เข้าใจในพิธีกรรมอย่างถ่องแท้ โดยเริ่มตั้งแต่เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะในขณะประกอบพิธีกรรม เสื้อผ้า หรือเครื่องนุ่งห่มที่ใส่อกมาจากบ้านเมื่อจะประกอบพิธีกรรมต้องมีการเปลี่ยนที่วัดเพื่อความถูกต้องเรียบร้อย สำหรับในช่วงประกอบพิธีกรรมสำเนียงเสียงสวดมนต์ที่ปรากว่าใช้ภาษาปากแต่ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของศาสนา เช่น เช่นเดียวกับภาษาบาลีในพระพุทธศาสนา ผู้สวดมนต์เข้าใจบทสวดที่ตรงกันซึ่งเมื่อนำรูปแบบการสวดมนต์ มาทำการวิเคราะห์กับพิธีกรรมอภิเบกษาสันติราชาแล้วพบว่า มีดังนี้

8.1 การร้องขอหรือการอ้อนวอน (Petition) แม้ว่าศาสนาเชนจะปฏิเสธการมืออยู่ของพระเจ้าตามที่พื้น ดอกบัว (2545:234) ได้กล่าวไว้ว่า “ ศาสนาเชนเป็นศาสนาประเภทเทวนิยมเหมือนพระพุทธศาสนา คือ ไม่เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและกำหนดชะตากรรมของสรรพสัตว์ ” แต่รูปแบบการสวดมนต์เพื่อการร้องขอหรือการอ้อนวอนก็เป็นในรูปแบบการขอให้ตีรังกร สิทธา (ผู้บรรลุธรรม) ครุอุปัชฌาย์อาจารย์คุณครองรวมไปถึงพระสภาพให้เกิดความพากเพียรและเจริญรุ่งเรืองในอาชีพ หน้าที่การทำงาน ปราศจากโรคภัย เป็นต้น

8.2 การสวดมนต์เพื่อผู้อื่น (Intercession) เป็นรูปแบบที่ดูจะตรงกับลักษณะของศาสนิกชนชาวเชน เป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักธรรมคำสอนในศาสนาเชนมุ่งเพื่อผู้อื่นเป็นสำคัญ ตามที่ранนาถ ศรราม(Rannath bSharma) (1965:108) กล่าวไว้ว่า “ เมื่อเราธิสกิจว่าเป็นสุขก็ตาม ทุกข์ก็ตาม รู้ก็ตาม สงสัยก็ตาม เหล่านี้ เป็นต้น ความรู้สึกเหล่านี้ แสดงถึงการมืออยู่ของชีวะ เพราะชีวะเป็นผู้คิดและเป็นผู้เสวยอารมณ์ ” ดังนั้นรูปแบบการสวดมนต์นี้ทำให้ศาสนิกชนชาวเชนเกิดการตระหนักรู้และอธิบายเรื่องของชีวะไว้อย่างละเอียดพร้อมทั้งดำเนินชีวิตด้วยการระมัดระวังชีวะมิให้เกิดอันตราย ตามที่ พื้น ดอกบัว (2545:240-241) กล่าวไว้ว่า “ ชีวะถึงแม้จะมีมากมายเหลือคงนา แต่เมื่อแบ่งแล้วก็มี ๒ ประเภทใหญ่คือ

1. มุกตชีวะ ชีวะที่หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง เพราะบรรลุโมกษะ ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป เช่น พระสิทธา หรือพระอรหันต์ทั้งหลายตลอดถึงพระชินนะหรือศาสดาทั้งหลายของศาสนา เชน ชีวะประเภทนี้มีน้อยมาก

2. พัทธชีวะ ชีวะที่ยังมีกิเลสครอบบั้ง จึงต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ชีวะประเภทนี้มีมาก many เหลือเกิน แต่เมื่อสรุปแล้วก็มี ๒ พากคือ

2.1 สถาระ พวกที่เคลื่อนไหวไม่ได้ เช่น ตินชาติและรุกขชาติ เป็นต้น ชีวะจำพวกสถาระ จะมีความรู้สึกทางเดียวคือ กา Yasam

2.2 ตรษะ พวกที่เคลื่อนไหวไปไหนมาไหนได้ พวkn นี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น ๔ ชนิด คือ

1) ชนิดที่รับความรู้สึกได้ ๒ ทางคือ กา Yasam และชีวaha Yasam เช่น หนองต่างๆ

2) ชนิดที่รับความรู้สึกได้ ๓ ทางคือ กา Yasam และชีวaha Yasam และมน Yasam เช่น หนองต่างๆ เป็นต้น

3) ชนิดมีรับความรู้สึกได้ 4 ทางคือ กายสัมผัส ชีวหาสัมผัส งานสัมผัส และจักษุสัมผัส เช่น แมลงภู่ และแมลงผึ้ง เป็นต้น

4) ชนิดที่รับความรู้สึกได้ 5 ทางคือ กายสัมผัส ชีวหาสัมผัส งานสัมผัส จักษุสัมผัส และสेतสัมผัส เช่น คนและสัตว์ต่างๆ เป็นต้น

8.3 การสวดมนต์เพื่อสรรเสริญ (Praise) รูปแบบการสวดมนต์นี้เริ่มตั้งแต่การประกอบพิธีกรรมคือ การสรรเสริญด้วยบทว่า โนมกร มันตรา หรือ นวกร มันตรา เป็นบทสารายายที่สำคัญของศาสนาเชนทั้งนิเกย์ ทิษมพรและเศวตมพร บทสวดมนต์เริ่มต้นด้วยคำว่า นะโม อะระหันตานัม นะโม สิทธานัม นะโม อริยานัม นะโม อุปัชฌาย์ โนโม โล耶 สัพพะสาหนัม แปลว่า ขอนอบน้อมพระอรหันต์ พระสิทธา พระอาจารย์ พระอุปัชฌาย์ พระสาวกทั้งหลาย นับได้ว่าเป็นการแสดงออกเช่นเดียวกับศาสนาพุทธที่เริ่มต้นว่า นะโม ตั้งสะ ภะ คงะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสดะ 3 ครั้ง ซึ่งในหลายศาสนา มีรูปแบบการสวดมนต์เช่นนี้ตามที่ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2549:114-115) กล่าวไว้ว่า “ได้สำรวจแล้วทุกศาสนาที่มีผู้เชื่อในบรรยายไว้ว่าในศาสนาใดไม่มีบทสวดมนต์เพื่อสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชนเผ่าพิกเม่ (Pygmy) ในทวีปอัฟริกากลางไม่กล่าวคำสรรเสริญโดยตรง เพราะไม่ใช่ประเพณีของเขาว่าจะทำเช่นนั้น แต่เขาก็มีวิธีกล่าวเพื่อแสดงให้รู้ว่าเขาがら สรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าของเข้า เขากล่าวว่า “วาภา (Waka หมายความว่า God ในภาษาพิกเม่) ท่านได้ให้ความตั้นนี้แก่ฉัน ท่านได้ให้น้ำผึ้งนี้ และท่านได้ให้สรวนี้”

8.4 การสวดมนต์เพื่อแสดงความนิยมยกย่อง (Adoration) รูปแบบการสวดมนต์เช่นนี้ ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2549:115) ได้กล่าวไว้ว่า “ความรู้สึกซาบซึ้งนิยมยกย่อง (Adoration) ดูเหมือนว่าจะเป็นความรู้สึกแรกๆ ที่มนุษย์มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้าเรามองจากวิริยะท่าทางที่คนน้อมกายอาศีรษะ จุดพื้นบ้าง การคุกเข่าก้มกราบบ้าง การกราบแบบอัชฎางค์ประดิษฐ์อย่างที่ศาสนิกในประเทศที่เบตทำต่อพระพุทธรูปและทำต่อลายบ้าง เราอาจจะพอเข้าใจได้ว่าความรู้สึกที่เรียกว่า adoration นั้นเป็นอย่างไร” ซึ่งสอดคล้องกับการที่คณาจารย์วิจัยได้เข้าไปสังเกตุการณ์แบบมีส่วนร่วมตลอดทั้งพิธีกรรมอภิเชกสันติรา拉 ผู้ประกอบพิธีกรรมจะกระทำด้วยความนอบน้อมในทุกขณะ เช่น การสรงน้ำ, การนำผ้าสะอาดเช็ดองค์หรือรังกร, การปวนนิบตติด้วยการนำแสต็พดี เป็นต้น

8.5 การสวดมนต์เพื่อสั่งสอนหรือเพื่อการเรียนรู้ (Teaching) รูปแบบการสวดมนต์นี้ในศาสนาพุทธ ตัวอย่างเช่น บทอัมจักกัปวัตนสูตร, อนตัลักษณสูตร เป็นต้น สำหรับในศาสนาเชนแล้วได้มีการนำมาแทรกไว้ในพิธีอภิเชกสันติรา拉 ไว้อยู่ด้วย เพราะคัมภีร์ในศาสนาเชนชื่อว่า “อังคะ” ตามที่จำแนก ทองประเสริฐ (2540:57) “ได้กล่าวไว้ว่า “คัมภีร์เหล่านี้มีอังคะ 11 เล่ม อุปังคะ (องค์ย่อย) 12 เล่ม ประกีรนกะ 10 เล่ม เฉทสูตร (คัมภีร์ที่แยกๆ กอก) 6 เล่ม มูลสูตร 4 เล่ม และคัมภีร์ที่แยกออกไปต่างหากอีกสองคัมภีร์ซึ่งจัดไว้ในประเภทใดไม่ได้ ทั้งนั้น” ดังตัวอย่างที่จำแนก ทองประเสริฐ (2540:75) กล่าวไว้ว่า “ความยิ่งใหญ่ที่เหนือความยิ่งใหญ่ ก็คือการถ่อมตน ทรัพย์สมบัติของผู้ที่ได้รับก็คือการควบคุมตนเอง เนพาะผู้มั่งมีที่บรรเทาความต้องการของเพื่อนบ้านได้ เท่านั้น จึงจะเป็นผู้มั่งคั่งจริงๆ (170)” “นี้เป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่แท้ คือจะให้ความคุ้มครองแก่สิ่งทั้งปวง ดุจต้นไม้ที่คุ้มครองสัตว์ให้พ้นจากเดดที่แพดกล้าฉะนั้น และจะทำงานที่คุณเป็นจำนวนมากจะพอใจสิ่งที่เขาได้รับ

เช่นเดียวกับผลของต้นไม้ที่มีปุ๋ยอุดมสมบูรณ์จะน้ำ (202) ” จากตัวอย่างดังกล่าวคณะกรรมการผู้วิจัยได้สอบถามผู้ประกอบพิธีกรรมเพื่อให้อธิบายถึงบทสวดมนต์และได้มาค้นคว้าจากหนังสือบ่อเกิดลักษณะพิธีกรรมอินเดีย เล่ม 1 ภาค 1-4 แปลโดยจำรงค์ ทองประเสริฐ จึงเห็นว่ามีบางบทคล้ายกันจึงนำมากล่าวไว้เพื่อให้เห็นรูปแบบการสวดมนต์ในข้อนี้

8.6 การสวดมนต์เพื่อทำพิธีให้สำเร็จ (Prayer for the Completion of the rites) เป็นรูปแบบการสวดมนต์ที่มีขั้นตอนผสมผสานกับพิธีกรรมซึ่งผู้ประกอบพิธีกรรมสามารถดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์แบบตามเจตนาرمย์ของผู้ที่เป็นศาสนิกชนชาวเชนซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ คุณหลุยส์สุริยา รัตนกุล (2549:123) กล่าวไว้ว่า “ พิธีส่วนมากมีบุพพะสวดมนต์ประจำในพิธีแต่ละพิธีทั้งนั้น ผู้กระทำพิธียอมทราบในขั้นตอนและบทสวดของแต่ละพิธีที่ตนกระทำ ในประเทศไทยถ้าเป็นพิธีในพุทธศาสนา เช่นการสวดพระบรมสารีริกธาตุ พระท่านก็ทรงบทสวดของท่านเป็นอย่างดี เมื่อหัวหน้านำสวดโดยย่างไฟประสงค์อื่นก็จะสวดตามจนกระทั่งเสร็จพิธี ผู้ที่ฟังอยู่บ่อยๆจะคาดเดาได้ว่า พระท่านจะสวดว่ากระไร แต่อ่าจะไม่ทราบคำเปลด ”

7. บทสรุป

จากการศึกษารูปแบบการสวดมนต์ในศาสนาเชน นิกายทิเบตพุทธ: กรณีศึกษา พิธีกรรมอภิเบกษาสันติธรรม วัดเซนทิ海棠 ศรีเมืองหารี 1008 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ดังกล่าวอย่างย่อสั้นผลต่อผู้ศึกษาคร่าวว่า เกี่ยวกับศาสนาพุทธและการเข้าใจพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้ในขั้นต่อไปและสามารถสร้างสังคมแห่งความสงบสุขได้ เพราะศาสนามีเป้าหมายร่วมกันคือการสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข องค์ความรู้ที่เกิดจากพิธีกรรมอภิเบกษาสันติธรรมทำให้เข้าใจลึกลึกรูปแบบการสวดมนต์แบบมีพิธีการซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันในช่วงเวลาเข้าของศาสนิกชนชาวเชน ตลอดถึงเครื่องแต่งกายของผู้ประกอบพิธี อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธี และเสียงสวดมนต์ที่ใช้ในพิธี และเมื่อได้นำมาวิเคราะห์แล้ว พบว่า มีรูปแบบการสวดมนต์ ได้แก่ การขอร้อง หรือการอ้อนวอน การสวดมนต์เพื่อผู้อื่น การสวดมนต์เพื่อสรรเสริญ การสวดมนต์เพื่อแสดงความนิยมยกย่อง การสวดมนต์เพื่อสั่งสอนหรือเพื่อการเรียนรู้และการสวดมนต์เพื่อทำพิธีให้สำเร็จ สำหรับประโยชน์จากการสวดมนต์ในพิธีกรรมสันติธรรมทำให้ผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีเกิดความรู้สึกแสดงความเคารพอย่างสูงสุดต่อพระศาสนา ทำให้เกิดสามัคคีเพื่อประโยชน์ทุกข์ขั้นตอนของพิธีมีความสำคัญ ทำให้เกิดความสนับสนุนสามัคคีด้วยกันในหมู่ศาสนิกชนชาวเชน เกิดสติปัญญาในการดำรงชีวิตประจำวันและเห็นประโยชน์ของการดำรงชีวิตของตนและผู้อื่นตามหลักการของศาสนาเชน อีกทั้งได้ข้อเสนอแนะเรื่องประเด็นการศึกษาค้นคว้าในพิธีกรรมอื่นๆ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนในศาสนาเชน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในบริบทสังคมไทยต่อไป

8. บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ : โรงพยาบาลมหาจุฬาลงกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย

จำนำงค์ ทองประเสริฐ,(ผู้แปล). (2541). บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย เล่ม1 ภาค1-4.กรุงเทพฯ : บริษัท นิวไทย มิตร (1996) จำกัด.

ดุสิต ปรีพล และโสวิทย์ บำรุงภักดี. (2562). มหาปรินิพพาน:พุทธจริยาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า. วารสาร บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน 2562

ประสงค์ กิตติตนนท์ชัยและลลิตา ถิรวัฒนกุล (แปล). (2006). ศาสนาเช่น ศาสนาแห่งความเมตตาและ สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

พระครูโกศลวิริยิกิจ. (2555). หนังสือสอนนต์ให้พระวัดปรางค์มนูน. สิงห์บุรี : วัดปรางค์มนูน
พระพิทักษ์ สิริทตโต. (2555). การวิเคราะห์คุณค่าและหลักคำสอนในการสอนนต์ในพระพุทธศาสนาเอกสาร ทางกับการละหมาดในศาสนาอิสลาม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

ฟืน ดอกบัว. (2545). ปวงปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ศยาม
สริยา รัตนกุล.(2551). พิธีกรรมในศาสนา (ภาค2). นนทบุรี:เพชรรุ่งการพิมพ์.
เสธียร พันธรังษี.(2534). ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

Rannath Sharma.(1965). Essential of Indian Philosophy. Kanpur: Oriental publishing house
บทสัมภาษณ์ คุณปราโมท เชน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2565 เวลา 10.00 น.

